

KESTÄVÄ, VASTUULLINEN JA HIILINEUTRAALI AMMATTIKORKEAKOULU

Ammattikorkeakoulujen
kestävän kehityksen ja vastuullisuuden
ohjelma

Sisällysluettelo

Ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ohjelma	3
Kestävät, vastuulliset ja hiilineutraalit ammattikorkeakoulut	3
Ammattikorkeakoulujen kestävyys- ja vastuullisuuslupaukset	5
Kädenjälki – osaamisella kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa	5
Koulutus	6
TKI-toiminta	7
Johtaminen ja osaava henkilöstö	8
Hiilijalanjälki – jalanjäljen pienentämisen periaatteet ja yhteinen laskentamalli	9
Ohjelmasta tekoihin	10
Ammattikorkeakoulut Suomessa	11

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Marraskuu 2020

Ammattikorkeakoulujen kestävän kehityksen ja vastuullisuuden ohjelma

Kestävät, vastuulliset ja hiilineutraalit ammattikorkeakoulut

Ihmiskunnan toiminta ylittää maapallomme kantokyvyn ja siten uhkaa lastemme tulevaisuutta. Vanhoilla ajattelu- ja toimintamalleilla emme löydä ratkaisuja tulevaisuuden ongelmiin. Osaaminen on tarvittavan yhteiskunnallisen muutoksen suurin yksittäinen aikaansaava voima.

Osaamisen ja osaajien tuottaminen on ammattikorkeakoulujen tapa tukea yhteiskunnan sekä työ- ja elinkeinoelämän kestävää ja vastuullista kehitystä. Vuositasolla 30 000 työmarkkinoille valmistuvalla osaajalla, 220 miljoonan euron tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI) volyyminä sekä 9 500 henkilötyövuoden panoksella on valtava merkitys yhteiskunnan tulevaisuutta rakennettaessa.

Ammattikorkeakoulujen kestävyys- ja vastuullisuustyötä ohjaa Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kestävän kehityksen linjaukset. Agenda 2030 tunnistaa koulutuksen ja TKI-toiminnan merkityksen tarvittavien muutosten aikaansaamisessa. Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesta kestävästä kehitystä. Ammattikorkeakouluille vastuullisuus tarkoittaa sitä, että huomioimme kaikessa toiminnassamme suorat ja epäsuorat vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan.

Kuva: ykliitto.fi

Osaamisellamme tuemme ja haastamme työ- ja elinkeinoelämää, korkeakouluja, kuntia, henkilöstöä ja opiskelijoita rakentamaan kestävämpää tulevaisuutta. Ympäristö, ihmiset ja talous huomioidaan tasavertaisesti niin päätöksenteossamme kuin arjen toiminnassamme.

Ammattikorkeakouluyhteisöjen yhteisenä tavoitteena on kasvattaa kädenjälkeämme yhteiskunnan kehityksessä sekä pienentää toimintamme jalanjälkeä. Kädenjälki tarkoittaa vaikutavuutta, jolla ammattikorkeakoulujen koulutuksen sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tuottama osaaminen muuttaa yhteiskuntaa ja työelämää. Kädenjälkeä kasvatamme osaavan henkilöstön toimesta niin koulutuksessa kuin TKI-toiminnassa. Kehittämistyö, seuranta ja parhaiden käytänteiden jakaminen ovat jatkuvaa toimintaa. Jalanjälkeämme vähennämme siten, että olemme hiilineutraaleja vuoteen 2030 mennessä. Yhdessä kumppaneidensa kanssa ammattikorkeakoulut sekä niistä valmistuvat ovat tärkeä osa ratkaisua kamppailussa ilmastonmuutoksen torjumiseksi, luonnon monimuotoisuuden säilymiseksi sekä kestäväen työ-, kulttuuri- ja elinkeinoelämän aikaansaamiseksi.

Kestävyys- ja vastuullisuustyömme edistämiseksi olemme yhdessä latineet lupaukset kädenjäljen kasvattamiseen ja jalanjäljen pienentämiseen. Tämä ammattikorkeakoulujen kestäväen kehityksen ja vastuullisuuden ohjelma antaa yhteisen viitekehyksen ja tukee kaikkien Suomen 24 ammattikorkeakouluyhteisön työtä kohti kestävämpää ja vastuullisempää tulevaisuutta.

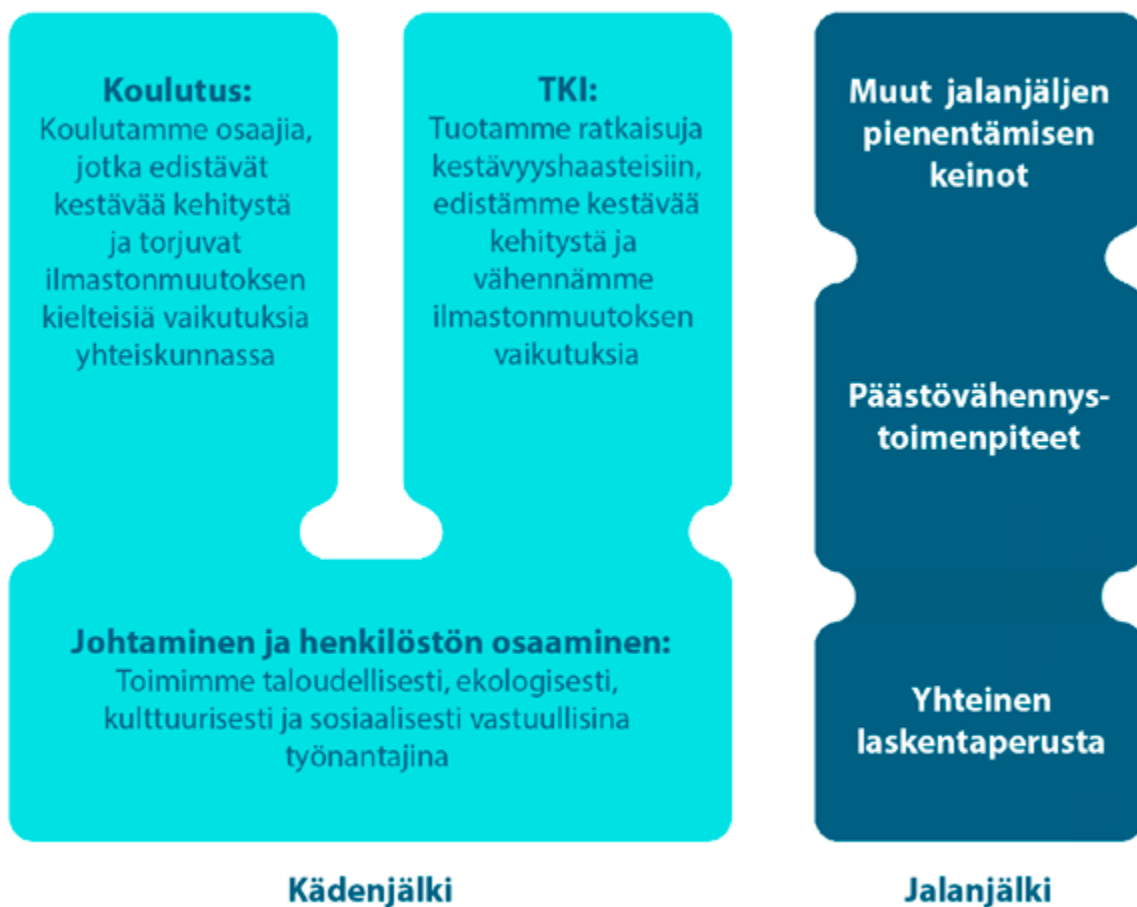
Ammattikorkeakoulujen kestävyys- ja vastuullisuuspaukset

Kädenjälki – osaamisella kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa

Ammattikorkeakoulujen tehtävä on rakentaa yhdessä työ- ja elinkeinoelämän kanssa globaalisti kestävä, kohtuullista ja oikeudenmukaista tulevaisuutta. Tavoitteena on turvata perusta inhimilliselle kehitykselle, hyvinvoinnille ja sopeutumiskyvylle muuttuvassa maailmassa. Ammattikorkeakoulut innostavat, toimivat roolimalleina ja kehittävät uusia kestävämpiä ratkaisuja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Ammattikorkeakoulujen vaikuttavuus syntyy osaamisesta, jota tuotamme yhteiskuntaan koulutuksella ja TKI-toiminnalla. Vaikuttavuus näkyy esimerkiksi työelämän käytäntöjen, toimintamallien, rahoitusperiaatteiden ja ajattelutapojen muutoksena. Ammattikorkeakouluista valmistuneet ihmiset ja TKI-toimintamme tulokset auttavat yhteiskuntaa lisäämään kädenjälkeä ja pienentämään hiilijalanjälkeä (kuvio 1).

Ammattikorkeakoulut ovat alustoja monialaiseen ja eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja kehittämiseen. Koulutuksen ja TKI-toiminnan avulla pystymme tuottamaan ratkaisuja ihmiskunnan suuriin haasteisiin ja siten vahvistamaan muodostuvaa yhteiskunnallista hyötyä.

Kuvio 1. Ammattikorkeakoulu-yhteisöjen kädenjäljen kasvattamisen ja jalanjäljen pienentämisen osa-alueet

Koulutus – kestävän kehityksen taidot jokaiselle

Lupauksemme

1. Tutkintoon johtava koulutuksemme tuottaa osaajia, jotka osaavat edistää kestävää kehitystä työelämässä ja yhteiskunnassa. Kaikilla meiltä valmistuneilla on omaan erityisalan liittyvän osaamisen lisäksi vähintään perustiedot kestävästä kehityksestä ja vastuullisuudesta mukaan lukien ilmastoasiat. Varmistamme, että kestävä kehitys ja vastuullisuus läpileikkaavat kaikkea tutkintokoulutustamme.
2. Tarjoamme jatkuvan oppimisen koulutuksia, jotka edistävät kestävyysmuutoksen toteutumista kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla ja tasoilla.
3. Edistämme korkeakoulutuksen saavutettavuutta, jotta jokainen voi tavoitella koulutusta ja osaamista perhetaustasta, sukupuolesta, kielestä, etnisestä taustasta, kansallisuudesta, toimintarajoitteesta, asuinpaikasta tai muusta yksilöstä riippumattomasta tekijästä riippumatta.

Toimenpiteemme

- Määrittelemme ammattikorkeakoulujen yhteiset kestävän kehityksen osaamistavoitteet.
- Vahvistamme kestävän kehityksen ja vastuullisuuden roolia jokaisessa opetussuunnitelmassa.
- Huomioimme kestävän kehityksen ja vastuullisuuden osaamisen jatkuvan oppimisen opintotarjonnassa.
- Edistämme ja mahdollistamme kestävän kehityksen osaamisen kehittymisen integroimalla TKI-toimintaa oppimiseen ja opetukseen.
- Seuraamme kestävän kehityksen ja vastuullisuuden osaamistavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta palautekyselyillä.
- Laajennamme yhteistyössä toteutettavaa maksutonta verkko-opetusta oppimisen saavutettavuuden parantamiseksi.
- Huomioimme opiskelijavalinnoissa erilaisilla taustoilla korkeakoulutukseen pyrkivät hakijat.
- Kehitämme ja hyödynnämme yhdessä kestävään kehitykseen liittyvää verkko-opetusmateriaalia.
- Teemme avoimesti laajaa yhteistyötä korkeakoulujen, oppilaitosten, työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa.

TKI-toiminta – ratkaisuja kestävyysaasteisiin

Lupauksemme

1. Tuotamme opiskelijoita osallistaen TKI-toiminnallamme ratkaisuja kestävyysaasteisiin ja edistämme kestävästä kehitystä yhteistyössä korkeakoulu yhteisön, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa.
2. Hyödynnämme yhdessä kehitettyä kriteeristöä TKI-toiminnan kestävyden ja vastuullisuuden kehittämiseksi.
3. Kehitämme toimintaamme niin, että meidät tunnetaan vetovoimaisina kumppaneina ja työnantajina myös ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä ja vastuullisen TKI-toiminnan ansiosta.

Toimenpiteemme

- Otamme käyttöön kriteeristön, jonka avulla TKI-toiminnan sisältöjä ja tuloksia suunnitellaan, kehitetään, arvioidaan ja toteutetaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävästi ja vastuullisesti.
- Lisäämme avoimuutta ja läpinäkyvyyttä siten, että TKI-toiminta toteuttaa kansallisia kestävyystavoitteita ja -ohjelmia alueellisella tasolla.
- Tuotamme tarvittavaa tietoa TKI-toimintamme vaikuttavuuden kasvun tueksi paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.
- Tuomme aktiivisesti ja ymmärrettävästi esille toimintamme tuloksia ja hyviä käytänteitä yhteiskunnan hyödynnettäväksi, erityisesti yhteiskunnallista keskustelua ja tiedon avoimuutta edistäen.

Johtaminen ja osaava henkilöstö – toimimme itse kuten opetamme

Lupauksemme

1. Toimimme taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti vastuullisina työnantajina. Toimintamme on vastuullista ja läpinäkyvää.
2. Henkilöstömme tuntee omaan työhönsä liittyvät ja sitä ohjaavat keskeiset kestävän kehityksen linjaukset. Seuraamme kestävän kehityksen ja vastuullisuuden tilaa vuosittain.
3. Tuemme koko korkeakoulu yhteisön kestävän kehityksen ja vastuullisuuden osaamista jatkuvalla kehittämisellä. Sisällytämme kestävän kehityksen aihealueen työntekijöiden perehdytykseen.
4. Kehitämme toimintaamme avoimesti yhdessä henkilöstön, opiskelijoiden ja sidosryhmien kanssa.

Toimenpiteemme

- Seuraamme säännöllisesti henkilöstön kestävän kehityksen ja vastuullisuuden osaamisen kehittymistä, jonka pohjalta luomme yhteisiä ammattikorkeakoulun kestävän kehityksen ja vastuullisuuden kehittämistoimia tai -suosituksia.
- Ensimmäisen selvityksen pohjalta laadimme ammattikorkeakoulujen yhteisen tiekartan, jossa määrittelemme henkilöstön kestävän kehityksen ja vastuullisuuden osaamisen tavoitteet ja askelmerkit strategiakauden 2030 loppuun saakka.
- Tarjoamme henkilöstölle mahdollisuuden suorittaa kestävän kehityksen verkko-opintojakson ja saada siitä osaamismerkkin.
- Suosittelemme sisällyttämään kestävän kehityksen opintojakson työntekijöiden perehdytykseen.

Hiilijalanjälki – jalanjäljen pienentämisen periaatteet ja yhteinen laskentamalli

Ammattikorkeakoulut ovat hiilineutraaleja vuoteen 2030 mennessä. Hiilineutraali ammattikorkeakoulu syntyy toteuttamalla perustehtäviä vastuullisesti ja kestävästi. Ammattikorkeakoulut asettavat hiilijalanjälkilaskentaan perustuen päästövähennystavoitteita sekä sitoutuvat systemaattisesti toteuttamaan erilaisia päästövähennystoimia, seuraamaan hiilijalanjälkensä kehittymistä ja etsimään yhdessä muita keinoja hiilineutraaliuden saavuttamiseksi.

Merkittävimmät hiilijalanjäljen tuottajat ammattikorkeakouluissa liittyvät liikkumiseen ja matkoihin, kiinteistöihin, ruokapalveluihin ja hankintoihin. On selvää, että näihin osa-alueisiin liittyy myös keskeisimmät kehittämistoimenpiteet. Toiminnan kannalta mahdollisten päästöjen määrä voi vaihdella ammattikorkeakouluittain mm. sijainnin tai kampusverkon laajuuden vuoksi.

Ammattikorkeakoulut laskevat hiilijalanjälkensä yhtenäisin perustein luodun laskentamallin mukaisesti. Näin varmistetaan mm. tulosten vertailukelpoisuus ja yhteiskehittäminen. Ammattikorkeakoulut toteuttavat hiilijalanjäljen laskennan vuosittain.

Vuodesta 2030 eteenpäin ammattikorkeakoulut ovat ilmastoposiitivisia toiminnoissaan. Lähtökohtana on, että päästöjen vähentäminen on ensisijaista ja välttämätöntä. Hiilinieluja, uusiutuvan energian tuotantoa ja muita keinoja on lisättävä hiilineutraaliuden saavuttamiseksi ja etenemiseksi ilmastoposiitiviseksi.

Lupauksemme

1. Toteutamme hiilijalanjälkilaskennan vuosittain yhteisesti kehitetyn laskentamallin mukaisesti ja seuraamme hiilijalanjäljen kehittymistä.
2. Sitoudumme laskentaperusteiden kehittämiseen ja käyttämiseen yhteismitallisuuden ja läpinäkyvyyden varmistamiseksi.
3. Toteutamme yhdessä suunniteltuja toimenpiteitä hiilijalanjälkemme ja päästöjemme pienentämiseksi.
4. Etsimme yhdessä päästövähennystoimenpiteiden lisäksi muita keinoja, joilla ammattikorkeakoulut voivat saavuttaa hiilineutraaliuden tavoiteaikatauluissaan.

Toimenpiteemme

- Kehitämme edelleen olemassa olevaa laskentamalliamme ja sen ohjeistusta.
- Vuoden 2020 aikana keräämme tiedot ammattikorkeakoulujen hiilijalanjäljestä kiinteistöjen ja työmatkojen osalta.
- Tarkennamme laskentaa tietojen saatavuuden mukaan sisältämään myös muita osa-alueita.
- Toteutamme vuosittain hiilijalanjäljen kehittymistä kuvaavan datan keruun, analysoinnin ja toimenpiteistämisen.
- Luomme yhteisen tiekartan, joka sisältää tavoitteet ja askeleet kohti hiilineutraaleita ammattikorkeakouluja vuoteen 2030 mennessä.

Ohjelmasta tekoihin

Tässä ohjelmassa annettuihin lupauksiin on sitoutunut Suomen kaikki 24 ammattikorkeakoulua. Ohjelman on valmistellut kestävyys- ja vastuullisuustyöryhmä, jonka Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry kutsui koolle alkuvuodesta 2020. Työhön ovat osallistuneet kaikkien ammattikorkeakoulujen edustajat.

Kestävyys- ja vastuullisuustyö on yksi Arenen strategisista painopisteistä. Työhön kutsutaan mukaan ammattikorkeakoulujen opiskelijakunnat ja Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOK ry.

TYÖRYHMÄN JÄSENET

Turo Kilpeläinen, LAB	Lasse Okkonen, Karelia
Juha Kääriä, Turku AMK	Seppo Lyyra, Savonia
Leena Liimatainen, JAMK	Johanna Huttunen, OAMK
Asseri Laitinen, VAMK	Seppo Pakanen, OAMK
Merja Laitinen, Polamk	Kirsi Knuuttila, JAMK
Jan-Erik Krusberg, Arcada	Heli Lauronen, Centria
Jorma Tuominen, VAMK	Elina Ylikoski, Diak
Terhi Junkkari, SeAMK	Pauliina Kahra, Metropolia
Anna Laurila, SAMOK	Sanna Tyni, Lapin AMK
Kati Koikkalainen, LAB	Meri Olenius, SAMK
Riitta Lehtinen, Metropolia	Kari Laasasenaho, SeAMK
Titta Pohjanmäki, Humak	Mervi Friman, HAMK
Helena Kangastie, Lapin AMK	Jaana Tolkki, Karelia
Timo Pakarinen, Karelia	Kiti Häkkinen, Haaga-Helia
Mikko Matveinen, Karelia	Elina Sagne-Ollikainen, Arcada
Taru Konst, Turku AMK	Olli Ervaala, XAMK
Sinikka Jänkälä, Lapin AMK	Kimmo Hannonen, Laurea
Sari Ahvenlampi, OAMK	Eveliina Asikainen, TAMK

Ohjelman toimeenpano tapahtuu ammattikorkeakouluissa johdetusti. Sitä tukevat Arenen kestävyys- ja vastuullisuustyöryhmän lisäksi koulutuksesta vastaavien vararehtoreiden ja johtajien verkosto, TKI-johdon sekä talous- ja hallintojohtajien verkostot.

Vuoden 2021 aikana ammattikorkeakoulut aloittavat yhdessä seuraavat toimenpiteet:

- Opetussuunnitelmien uudistaminen
- TKI-kriteeristön käyttöönotto
- Henkilöstön kestävä kehityksen ja vastuullisuuden osaamisen seuranta
- Hiilineutraalisuuden tiekartan luominen.

Ammattikorkeakoulut Suomessa

Suomessa on 24 ammattikorkeakoulua, joissa on 145 000 opiskelijaa. Puolet ylempää tai alemmaa korkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista opiskelee ammattikorkeakouluissa.

Ammattikorkeakoulut kouluttavat ammatillisiin asiantuntijatehtäviin mm. tradenomeja, insinöörejä, sairaanhoitajia, sosionomeja, restonomeja, terveydenhoitajia, muotoilijoita, poliiseja, rakennusmestareita ja ammatillisia opettajia.

Ammattikorkeakoulut harjoittavat myös soveltavaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja taiteellista toimintaa. Kehittämiseen ja soveltamiseen osallistui vuonna 2017 lähes 13 000 kumppaniorganisaatiota.

Ammattikorkeakoulut Suomessa

24

Ammatti-
korkeakoulua

29 600

Valmistunutta

882,5 M€

perusrahoitus vuonna 2020

146 000

Opiskelijaa

9750

Henkilötyövuotta

122 M€ ulkopuolinen

TKI-rahoitus vuonna 2019

Lähde Vipunen, Polamk, Högskolan på Åland
Luvut sisältävät AMK, YAMK ja AMO. Ammattikorkeakoulujen määrä ja OKM:n rahoitus vuonna 2020.
Opiskelijoiden ja valmistuneiden määrä, henkilötyövuodet ja ulkopuolinen TKI-rahoitus vuodelta 2019.

**KESTÄVÄ,
VASTUULLINEN JA
HIILINEUTRAALI
AMMATTIKORKEAKOULU**

